

BOGDÁNY GYULA

Emberölések utófelderítésének tapasztalatai Bács-Kiskun megyében

Napjaink hazai büntetőpolitikája a normasértésektől határozott, megtorló intézkedésekkel igyekszik megvédeni a társadalmat. Ez leglátványosabban a rendészetben dolgozók létszámának emelkedésével, a börtönférőhelyek növelésével, az eljárási szabályok gyorsítást, egyszerűsítést célzó módosításával, a büntetendő magatartások körének bővülésével és nem utolsósorban a büntetés mértékének szigorításával jut kifejezésre. Az irányzat védelmezői és bírálói azonban egy alapelvben egyetértenek: a bűn ne maradjon büntetlenül. Az emberi életet sértő magatartások közül a legsúlyosabb megítélésű esetekben az állam határozatlan időre fenntartja a jogát az elkövetők felelősségre vonására.

Az emberölés törvényben meghatározott minősített esetei (jelenleg tizenegy) elévülésének kizárásával a jogalkotó nyilvánvalóan elvárja a bűnüldöző szervektől a felderítetlen elkövetők nevesítését és igazságszolgáltatás elé állítását. Nem tagadható viszont, hogy ez a kötelezettség az igazságszolgáltatás folyamatának más résztvevőit, vagyis az ügyészséget és a bíróságot is terheli. Ennek ellenére a közvélemény hangsúlyosan a nyomozó hatóságon kéri számon a felderítetlen gyilkost, figyelmen kívül hagyva a bizonyítottság hiányában bírósági felmentéssel záruló eseteket, akárcsak az ügyészség által az eredményes vádemeléshez elégtelennek minősített bizonyítékok miatt megszüntetett eljárásokat.

Nem vitás, hogy az utóbbi formákban megrekedő ügyek „megoldása” visszaszáll a nyomozó hatóságra, de a hazai gyakorlatban ezek az ügyek nem váltanak ki rendszerszintű felderítési igényt. Ugyanez a helyzet a megoldatlan emberölési ügyek legnagyobb halmazát alkotó, ismeretlen tettes miatt lezárt nyomozások esetében is.

A közismert kifejezéssel illetett „döglött ügyek” felderítési igényét inkább valamely rendőri vezető kezdeményezéseként lehet értékelni, annak ellenére, hogy a természettudományok és a büntetőjog fejlődése mára kielégítő eszközrendszert kínál a nyomozó hatóságoknak az utófelderítések sikerességéhez. A nem mindig támogató jogi (például szélesebb terhelti jogok) és szervezeti (például statisztikai szemlélet) környezet ellenére a korszerű

krimináltechnika nyomkutatási, -előhívási, -rögzítési módszerei, a DNS-azonosítás, a poligráf alkalmazása, a vádalku, az információvásárlás vagy a tömegkommunikáció biztosította lehetőségek nyomán egyre több a sikeres nyomozás az élet elleni ügyekben, mint ahogy az említett eszközök és módszerek köre is folyamatosan bővül.

Azt a fajta nyomozói rátermettséget azonban, amely csak a kriminális látásmód és a sokéves tapasztalat következtében alakul(hat) ki a bűnügyi szakemberekben, nem lehet szervezetszabályozó eszközökben előírni vagy tudományos újításként felhasználni. Miként is lenne reálisan elvárható valamely nyomozó szervtől, hogy a saját, egykori, feltételezetten alapos és szakszerű nyomozását e jellemzők megkérdőjelezése mellett felülvizsgálja. Szerencsebb, ha inkább az új lehetőségek kutatásának, kipróbálásának igényével közelít egy már lezárt eljáráshoz.

A Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság bűnügyi és vizsgálati osztálya rövid időn belül több olyan ügyben is szakmai sikert ért el, amelyek a korábban általánosnak mondható szemlélet szerint könnyen feledésbe merültek volna. Az ügyek különböző eljárási szakaszban vannak, illetve lezárultak, de közös jellemzőjük, hogy 2016-ban „érték be”, azaz derült fény magára a tette, a tettesre, egy kétségekkel kísért ügyben pedig jogerőssé vált a bíróság marasztaló ítélete.

Első jogeset

1999 szeptemberében, Kecskeméten, egy ipartelep közelében húzódó gyalogösvényen, lemeztelenített női holttestet talált egy járókelő. A megfojtott áldozat egy belvárosi cukrászda alkalmazottja volt, aki előző nap, az esti zárás után a vasútállomásra indult, hogy a kiskunfélegyházi lakóhelyére utazzon.

A helyszín összképe alapján a szexuális indíték látszott erősebbnek, mindamelllett hiányzott a sértett táskája a benne lévő készpénzzel és az okmányai-
val. A szemle és a boncolás idején rögzített tárgyakból, mintákból a holttest körme alatt, a letépett fehéreneműjén és a hüvelyében ugyanazon, ismeretlen férfi DNS-profilját mutatta ki a genetikus szakértő. A sértett kapcsolatrendszerében, a nagymértékben kiterjesztett lehetséges elkövetői körben, a szokványos bűnelkövetők és az elkövetői módszer alapján górcső alá vett férfiak között nem találtuk a bűncselekmény elkövetőjeként azonosítható férfit. A 2001-ben sikertelenül lezárt nyomozás 2003–2004-ben folytatódott. A főként

az „ismerős elkövető” verzió alapján tökéletessé akartuk tenni a lehetséges férfikapcsolatok ellenőrzését, de ezúttal sem derült fény a tettes személyére.

A második nyomozási szakaszban, illetve 2008-ban újból kértük a genetikai szakértést végző Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézettől, hogy a helyszíni mintákból kimutatott elkövetői DNS-profil a legkorszerűbb módszerekkel bontsák le, és tegyék kerestethetővé az időközben létesült bűnügyi DNS-nyilvántartási rendszerben.

2015 végén a genetikai szakértő arról értesítette osztályunkat, hogy az 1999-ben megölt cukrásznő tettesének tulajdonított férfi-DNS-profil egyezést mutatott az egy hónappal korábban, a fővárosban, útonállásszerűen elkövetett rablással gyanúsított budapesti férfi nyilvántartásba vett mintájával.

A személy ismertté válása után a nyomozást felújítottuk. Felkutattuk és lekérdztük azokat a nyilvántartásokat, amelyekből rekonstruálni lehetett a 2000 óta a fővárosban élő, és folyamatosan – a többnyire a vele bizalmi kapcsolatba kerülő nők sérelmére – csalásokat elkövető férfi korabeli tartózkodási helyeit, tevékenységét, valamint e kérdéskörben számos tanút hallgatunk ki. Figyelemre méltó volt, hogy a férfi egykori partnerei, élettársai meglepő őszinteséggel nyilatkoztak a hozzá fűződő viszonyukról, egyes, lényeges személyiségjegyeiről.

Ezek alapján megállapítottuk, hogy a dabasi származású férfi 1998–1999-ben Kiskunfélegyházán több nővel létesített alkalmi vagy élettársi kapcsolatot, majd anyagilag kihasználta őket. Gyakran utazott vonattal Kecskemétre, ahol zálogházakat, kaszinókat, panziókat látogatott.

Az emberölés ügyében gyanúsítottként kihallgatott férfi a megállapítottakat nem tagadta, sőt elismerte, hogy akkoriban Kiskunfélegyházán és Kecskeméten is lakott, nőkkel ismerkedett, és a vasútállomás közelében hajléktalanként élt. A sértett fényképét látva közölte, hogy nem ismerte, nem ölte meg. 1999 végén Budapestre költözött, különböző élettársakkal azóta is a városban élt, három gyermeke van.

A szexuális motívum miatt a bűncselekményt aljas indokból elkövetett emberölésnek minősítettük, majd a tényállás számos további részletét tisztázó nyomozást lezártuk. Az ügyben vádemelésre tettünk javaslatot.

A gyilkos ismertté válásával bebizonyosodott, hogy a korábbi nyomozási szakaszok nem utaltak a budapesti férfira, az illető még a behatárolt személyi körökhöz sem kapcsolódott.

Második jogeset

1996. szeptemberben, a keresésére indult munkatársa kiskunfélegyházi lakásán holtan találta a MÁV-alkalmazott, középkorú, egyedül élő férfit. Halálát számos szúrt sérülés okozta, és gyorsan kiderült, hogy homoszexuális volt. A gyanú arra a két férfira terelődött, akiket előző este az illető társaságában láttak a munkahelyén. Néhány nappal később, Kiskunfélegyháza egyik kivezető útja mellett megtalálták a sértettől eltulajdonított videomagnót.

A kellően alapos szemlén a nemdohányzó sértett lakásán a hamutartókról idegen kéznyomokat rögzítettek, valamint számos cigarettacsikket.

A nyomozás fő irányát a sértett a homoszexuális kapcsolatrendszere, illetve ezzel összefüggésben a román férfiak közötti vizsgálódás adta. Abban az időszakban, zömmel a fővárosra koncentráltan, dívott a román férfitprostitució, ebből következően nagyobb arányban váltak sértetté a vágyaik kielégítésére megdölgondolatlanul vállalkozó középkorú férfiak.

A nyomozás során nem sikerült megállapítani az utolsó két látogató személyazonosságát, az eljárást alapeseti emberölés minősítéssel, 1997-ben megszüntették.

A felderítetlen emberölések időszakos felülvizsgálata keretében 2008-ban végzett értékelés ráirányította ugyan a figyelmet egy 1998-ban, Budapesten, homoszexuális sértett ellen elkövetett emberölés miatt elítélt, Magyarországon büntetését töltő, román férfira, aki a nyomozó hatóságok előtt hangoztatta, hogy egy másik emberölésnek is tettese volt. Ennek alapján terheltté vált egy 1997-es, Pest megyei emberölés ügyében, de a bíróság – bizonyítékok hiányában – felmentette. A kiskunfélegyházi emberöléssel nem volt összekapcsolható.

A felülvizsgálat kiterjedt a helyszíni cigarettacsikkek genetikai vizsgálatára is. A szakértők két – a sértettétől eltérő – férfi-DNS-profil mutattak ki a bűnjeltárgyakon, ezek nem szerepeltek a hozzáférhető bűnügyi nyilvántartásokban.

A raboskodó román férfi esetleges szerepének megnyugtató tisztázása céljából 2015-ben elrendeltük a nyomozás folytatását amellet, hogy az erről szóló határozatban a nyereségvágyból történt elkövetés miatt rendelkezünk a súlyosabb minősítés megállapítása iránt, hiszen az eredetileg megállapított, alapeseti emberölés ekkorra már elévült.

Tanúk és magának az „adatközlőnek” a kihallgatásával, az elmondottak logikai értékelésével, rövid idő alatt tisztáztuk, hogy az elítélt által emlegett másik emberölés biztosan nem a kiskunfélegyházi eset. Intézkedtünk to-

vább a helyszíni ismeretlenül maradó kéznyomok automatikus ujjnyomat-azonosító rendszerben (AFIS) való kerestetéséről.

A hazai adatbázisban és az ennek révén hozzáférhető külföldi nyilvántartásokban történő kerestetés nem hozott eredményt, mindamelllett az Interpol Magyar Nemzeti Iroda megkeresésével az egyik hamutartóról rögzített ujjnyomot a román társszerv azonosnak jelzett egy 2007-ben elhunyt román férfi 2002-ben rögzített ujjnyomatával.

Ügykutatást végeztünk a BRFK és a Pest Megyei Rendőr-főkapitányság az idő tájt történt, homoszexuális sértettek elleni emberölések ügyeiben, célirányosan a megismert személyazonosságú férfira, ez azonban nem hozott eredményt.

2016 nyarán nyomozó csoport utazott a romániai Brailába, az azonosított férfi egykori lakhelyére. A rendkívül kollegiális nemzetközi együttműködés során megbízható forrásokból adatokat gyűjtöttünk a férfi kapcsolataira, az 1996-os magyarországi utazásának tényére, a homoszexuális beállítódására, illetve mintákat szereztünk a DNS-azonosításhoz. A genetikai szakértés után megalapozottan kijelenthettük, hogy a csikkek egy részét a néhai román férfi hagyta a helyszínen.

Az ujjnyomat- és a DNS-azonosság révén, illetve a nyomozás más adataiból levont következtetések alapján megállapíthatóvá vált az elkövetők egyikeének személyazonossága. Ismeretlen társa kilétének felderítésére a nemzetközi bűnügyi együttműködés nyújt lehetőséget.¹

Harmadik jogeset

2011 ősze óta ismeretlen helyen tartózkodott az a hetvenéves, egyedül élő, MÁV-nyugdíjas, kiskunhalasi férfi, akinek az eltűnését egy hagyatéki eljárás miatt őt kereső féltestvére jelentette be 2012-ben. A rendőrkapitányság közigazgatási hatósági eljárás keretében vizsgálódott. Szemlét tartottak az eltűnt férfi lakótelepi lakásában, a garázsában, családfakutatás után meghallgatták távoli rokonait, szomszédjait, és azt a kevés ismerősét, akivel a mogorva fér-

¹ 2017. február végén a Nemzeti Szakértői és Kutatóközpont Genetikai Szakértői Intézete arról értesítette osztályunkat, hogy a cigarettacsikkekből kimutatott, azonosítatlan férfi-DNS-profil egyezést mutatott egy a francia rendőrség által, 2015-ben rögzített személyi mintával. Az Interpol révén megállapítottuk, hogy mintát az autópályajegyekkel elkövetett csalás miatt gyanúsított, Spanyolországban, gépkocsivezetőként dolgozó román férfitől vették, aki az elhunyt elkövető egykori romániai lakóhelyén, a szomszédban lakó kortársa volt. A gyanúsítható személy eljárás alá vonására azonnal intézkedtünk.

fi felszínes vagy éppen haragos viszonyban volt. Az eltűnése nem keltett különösebb feltűnést a környezetében, mert a férfi nem kiskunhalasi származású volt, és csak nagyon keveset árult el magáról. Egyetlen ember vetette fel a külföldre távozás lehetőségét, az a férfi, aki szívességből használta az illető garázsát, és aki állítása szerint egy ideig még látta a közelben a férfi gépkocsiját, majd már azt sem. Ez az ötvenkilenc éves, alkoholista férfi gyermekkori ismerőse volt az eltűntnek, és időnként segített neki javítgatni a férfi által megörökölt keceli házat.

Megállapították, hogy az eltűnt nem vitte magával a mobiltelefonját, viszont hiányzott a kerékpárja. A körözési előadó évente megvizsgálta, hogy vetődött-e fel újabb adat a körözött személy hollétére.

2016 februárjában gallygyűjtők, néhány száz méterre a Kiskunhalast Kecellel összekötő úttól, egy gyéren lakott, erdőfoltokkal tarkított pusztán emberi maradványokat találtak. A maradványok az őszi avarszint felett és sajátos módon helyezkedtek el, mert a törzs elkülönült a koponyát is tartalmazó csonthalomtól, miközben hiányoztak a végtagok végei.

Az addig is felügyelt eltűnési ügybe szakirányítóként bekapcsolódott a megyei bűnügyi osztály.

Orvos szakértő kirendelésére került sor, aki a csontvázlelet vizsgálata, a megtalálási hely sajátosságai, az eltűnési ügy releváns megállapításai, azon belül a beszerzett fogorvosi dokumentáció megismerésével a csontvázlelettel azonosította a Kiskunhalasról eltűnt férfit. Véleménye szerint a halálát a koponyát ért, többszöri, eszközös erőbehatás okozta.

Nyomozást rendeltünk el. A nyugdíjas vasutas megölésének gyanúja a garázshasználó ismerősre terelődött, hiszen az ő tanyája csupán mintegy négy-száz méterre volt a csontvázlelet megtalálási helyétől. Feltételezésünk szerint a csontokat kézi erővel, talicskán vagy zsákban szállították a másodlagos helyszínre. Ugyancsak joggal gondolhattunk arra, hogy – a nem kellő gondossággal történt kihantolás után – a holttest eredeti rejtékhelyén, az elsődleges helyszínen maradhettek a hiányzó végtagvégek.

Elképzelésünknek, gondos tervezés után, 2016 júniusában jártunk a végére.

Poligráfós vizsgálat céljából Kecskemétre szállítottuk a garázshasználót, és érzékeltettük vele a terepi munkák kezdetét is. A műszeres vizsgálat eredménye szerint a férfi ölte meg az eltűnt férfit. A vizsgálat az eszközös bántalmazást és az elrejtést is igazolta. Ennek ellenére a gyanúsítható férfi tagadta a bűncselekmény elkövetését.

Az intézkedésekkel párhuzamosan, speciálisan, tetemkutatásra kiképzett szolgálati kutyákkal megkezdődött a gyanúsítható személy tanyáján és kör-

nyezetében, mintegy kéthektárnyi, erdős területen a hiányzó végtagvégek felkutatása.

Az áttörést a gyanúsítható férfival végzett taktikus beszélgetés hozta meg, amelynek végére beismerte ismerőse öt évvel korábbi megölését, a holttest elását, majd zsákban történt későbbi elmozgatását. Vallomásához rajzot készített. A jelzett helyen emberi csontok kerültek elő, ezeket a helyszínen közreműködő, az ügyet ismerő orvos szakértő a csontvázlelettel kiegészíthetőknek ítélte.

A genetikai szakvélemény szerint az eltűnt férfi lakásáról beszerzett használati tárgyról kimutatott DNS-profil azonos a csontvázlelet részét alkotó fogból és az elásás helyéről származó csövescsontból nyert DNS-profillal.

Későbbi részletes vallomásaiban a tettes előadta, hogy kalapáccsal, indulatból ölte meg a hozzá kerékpárral érkező ismerősét. A sértett gépkocsiját a cselekmény utáni hónapokban eladta. A gépkocsit megtaláltuk, lefoglaltuk. A nyomozás folyamatban van.²

Negyedik jogeset

2007. május elején látták utoljára azt a Romániából áttelepülő, magányos férfit, akinek a holttestét hetekkel később, egy fülöpszállási tanya kútjában fedték fel a keresésére induló szomszédjai. A lakásból származó tárgyakkal fedett holttest fején, a kiemelést követően, éles eszköztől származó, durva sérülések voltak. Az okozó eszköz azonos volt a szobában elmosva megtalált fejszével.

A sértett a halála előtti napokban befogadott egy romániai férfit, aki a sértett életének bizonyítottan utolsó napján a szomszédos tanyán fuvart kért, majd, sietősen a Kecelen lakó apjához, onnan pedig Romániába távozott. Látták nála a sértett mobiltelefonját, amelyet útja során használt is.

A szemle adatai alapján megállapították, hogy az emberölés a lakószobában történt. A testet ebből a helyiségből vonszolták az udvarra, majd az ajtót belülről bezárták, és egy másik ajtón át – azt kívülről becsukva – távozott az, aki bizonyosan tudta, hogy a házigazda meghalt. A lakásban kutatás nyomait és a sértett által a halála napján kézhez vett pénz hiányát észlelte a szemlebizottság.

² 2016 év végén, a tervszerű kihallgatásvezetés eredményeként a gyanúsított elismerte, hogy 2012 nyarán, a közelben, egy dűlőúton, az előző emberöléshez használt kalapáccsal (!), ő ölte meg azt az iszákos nőt is, akinek az ügye mind ez idáig felderítetlenül maradt.

Az eszközként vélelmezett fejsze lemosott fején kimutatható volt a sértett vére, míg a nyélen a vendég DNS-maradványa. Ugyanennek a személynek a DNS-e maradt a vonszolás után bezárt ajtó belső oldalán, a fordítózárán.

A Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság gyanúsíthatóként körözte az egykori vendéget, akit 2007-ben nemzetközi elfogatóparancs alapján Romániában elfogtak, és jogsegély alapján Magyarországra szállítottak. A gyanúsított tagadta az emberölés elkövetését. DNS-maradványának baltára kerülését azzal indokolta, hogy azzal aprította a tűzifát – bár e nyilatkozata csak szóban hangzott el, az ügyészi meghallgatása után.

A vázolt összefüggések ellenére az ügyészség a beszerzett bizonyítékokat nem találta az eredményes vádemeléshez elegendő mennyiségűnek és minőségűnek. A gyanúsítottat 2008 nyarán szabadlábra helyezte, és vele szemben bizonyítottság hiányában a büntetőeljárást megszüntette. A férfi visszatért Romániába, és röviddel később egy rablógyilkosság társtettesévé vált, ami miatt tizennyolc évi szabadságvesztésre ítélték.

A Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság kezdeményezésére a bíróság 2013-ban elrendelte a fülöpszállási férfi sérelmére elkövetett emberölés nyomozásának folytatását. Tanúkihallgatásokkal megerősített újabb adatokat szereztünk be a sértett és a korábbi terhelt kapcsolatára, a gyanúsítható személy cselekmény előtti és utáni kijelentéseire, szándékára, magatartására, vagyoni helyzetére és más fontos körülményre, egyebek között a faaprítás indokának és tényének cáfolására. Kiegészítő genetikai vizsgálatokat kértünk, ezek megerősítették, hogy csak a két érintett DNS-maradványai mutathatók ki a helyszínen rögzített hordozótárgyakon. A terhelttel jogsegély keretében Romániában újból közölték az emberölés megalapozott gyanúját.

A befejezett nyomozás iratait vádemelésre tett javaslattal 2014-ben küldtük meg a Bács-Kiskun Megyei Főügyészségnek, amely a személyre vonatkozó bizonyítottság hiányában ismét megszüntette a román férfi elleni eljárást.

Az ügyben fordulatot hozott a sértett Magyarországon élő közeli hozzátartozójának panasza, ennek hatására a Legfőbb Ügyészség vádemelésre utasította a Bács-Kiskun Megyei Főügyészséget.

A nyomozás során feltárt bizonyítékok és a vádiratban foglalt tényállás alapján 2015. decemberben, a Kecskeméti Törvényszék – határozatában tizenhat (!) pontban részletezve a terhelt tényeket – nyereségvágyból elkövetett emberölés büntetőjében bűnösnek mondta ki a román férfit, és első fokon tizennyolc évi fegyházbüntetésre ítélte. Az ítéletet a Szegedi Ítéltábla 2016 májusában helybenhagyta, így az jogerőssé vált.

Összegzés

A bemutatott emberölések felderítését és bizonyítását különböző kriminalisztikai módszerek alkalmazása tette lehetővé. A módszerek azon a hármass fel-tételrendszeren alapulnak, amelyet a tudományos-technikai fejlődés biztosít-totta azonosítási lehetőségek, a bizonyítandó tényről ismerettel bíró, de azt okkal titkoló személyek közötti viszonyok megváltozása, és a jogi környezet-nek a bűnüldözési érdekeket szolgáló alakulása alkot. Mindazonáltal, mit sem ér a felderítési esély kedvező alakulása a nyomozó hatóság kezdeménye-ző szándéka és lépései nélkül.

A kecskeméti kéjgyilkos személye titokban maradt volna a korszerű gene-tikai vizsgálatok nélkül. A tettesi minta bűnügyi nyilvántartásba kerülése, az abban történő azonosítása az előremutató jogi szabályozás hozadéka. Az ügy-ben érdek és befolyás nélkül szólaltak meg az elkövetőre utóbb terhelőn nyi-latkozó, de valamikor bizonyára elfogult tanúk.

A kiskunfélegyházi homoszexuális férfi esetében az automatikus ujjnyo-mat-azonosító rendszer igénybevétele és az uniós célokhoz igazodó nemzet-közi bűnügyi együttműködés egyaránt eredményesen szolgálta az elkövető azonosítását.

A kiskunhalasi nyugdíjas vasutas megölése ügyében alkalmazott, a fogstá-tus alapján történő azonosítás nem új keletű, az eltűnési ügyek korszerű eljá-rási keretei, valamint a poligráfós vizsgálat jogi és technikai lehetőségei azon-ban vitathatatlanul segítették a tényállás tisztázását, az elkövető leleplezését.

A fülöpszállási román gyilkos ügyében a nyomozó hatóság munkája több-szöri kísérletre sem állta ki a vádemelés próbáját. Nehezen értelmezhető a jo-gi megítélés azon különbözősége, amelyben a nyomozó hatóság és a Legfőbb Ügyészség azonosan vélekedett, ellentétben a nyomozást felügyelő és vádat emelni hivatott megyei főügyészséggel. Talán ez utóbbi ügyben volt tetten ér-hető leginkább a nyomozó hatóságnak és egyes tagjainak ama kitartó törek-vése, amely a felsorolt módszerek értő alkalmazása mellett az emberölési ügyek utófelderítését a bűnüldözési szakma igazi próbatételének tekinti. A szakmai önérték e ponton találkozik az el nem évülő emberölések felderíté-séhez fűződő jogos társadalmi igényvel.